

А.М. Наметов, Б.М. Сидихов,
Т.Қ. Мурзашев, Қ.Г. Есенғалиев

Үй жануарлары анатомиясы. Екі бөлікте. 1-бөлім.

**Остеология, артрология,
миология, дерматология**

Оқулық

EDP HUB
ИЗДАТЕЛЬСТВО

IPR MEDIA
ИЗДАТЕЛЬСТВО

Қазақстан Республикасы Білім және Ғылым министрлігінің
«Оқулық» республикалық ғылыми-практикалық орталығы бекіткен

Авторлар:

Наметов А.М. — ветеринар. ғылым. д-ры, проф., ҚР ҰҒА академигі;
Сидихов Б.М. — «Жардем-Вет» оқу-ғылыми-өндірістік
орталығының меңгерушісі, доц. м.а., ветеринар. ғылым. канд.;
Мурзашев Т.Қ. — Жәңгір хан атындағы Батыс Қазақстан аграрлық-техникалық
университетінің «Мал шаруашылығы және биоресурстар»
жоғары мектебінің доц., биол. ғылым. канд.;
Есенғалиев Қ.Г. — Жәңгір хан атындағы Батыс Қазақстан аграрлық-техникалық
университетінің «Мал шаруашылығы және биоресурстар» жоғары мектебінің доц.,
Ауыл шаруашылығы ғылым. д-ры (РФ)

Пікір жазғандар:

Мурзагулов К.К. — С. Сейфуллин атындағы
Қазақ агротехникалық университетінің проф., ветеринар. ғылым. д-ры;
Құрманов Б.А. — РКБ «Қазақстан Ветеринарлық палатасы» президенті,
проф., ветеринар. ғылым. д-ры

У29 **Үй жануарлары анатомиясы. Екі бөлікте. 1-бөлім. Остеология, артродология, миология, дерматология** : оқулық / А.М. Наметов, Б.М. Сидихов, Т.Қ. Мурзашев, Қ.Г. Есенғалиев. — Алматы : EDP Hub (Идипи Хаб) ; Москва : Ай Пи Ар Медиа, 2024. — 326 б.
ISBN 978-5-4497-3452-5 (1-б.)
ISBN 978-5-4497-3456-3

Ұсынылып отырған оқулық жануарлар организмдері мүшелері мен мүшелер жүйелерінің микро және макро анатомиялық құрылысына байланысты берілген. Оқулықта анатомия саласының тірек-қимыл аппараты жүйесінің пассивті және активті мүшелерінің құрылысы мен қызметтері сипатталады. Сонымен қатар латын ветеринарлық терминологиясының анатомо-гистологиялық номенклатуралық терминдері мейлінше толығымен қамтылған. Бұл оқулықтың бірінші бөлімінде остеология, синдесмология, миология және дерматология тарауларында толығымен қарастырылған. Үй жануарлары анатомиясының екінші бөлімі спланхнология — ішкі мүшелер жүйесі туралы болмақ.

Оқулық «Ветеринария» мамандықтары бойынша білім алушыларға және ауыл шаруашылық мамандарына арналған.

ISBN 978-5-4497-3452-5 (1-б.)
ISBN 978-5-4497-3456-3

© ТОО «EDP Hub» (Идипи Хаб), 2024
© Түпнұсқа-макет, дизайн.
«Ай Пи Ар Медиа» компаниясы ЖШК, 2024

МАЗМҰНЫ

АЛҒЫ СӨЗ 6

1. ТАРАУ. ҮЙ ЖАНУАРЛАРЫ АНАТОМИЯСЫ
ТУРАЛЫ ЖАЛПЫ ТҮСІНІК 14
1.1. Организм туралы жалпы ұғым..... 14
1.2. Ұлпалардың филогенездік және онтогенездік дамуы 16
1.3. Ұлпалардың құрылымдық компоненттерінің сипаттамасы 20
1.4. Жануарлар организмді құрылысының негізгі заңдылықтары 24
1.5. Үй жануарлары денесінің бөлімдері мен аумақтары 30
Бақылау сұрақтары..... 34

2. ТАРАУ. ОСТЕОЛОГИЯ — СҮЙЕКТЕР ТУРАЛЫ ІЛІМ 35
2.1. Қаңқаның құрылысы (скелет), сүйектер жүйесі 35
2.2. Қаңқаның жалпы құрылысы 39
2.3. Омыртқа бағаны сүйектерінің құрылысы 46
2.4. Көкірек керегесі сүйектерінің құрылысы 60
2.5. Бас қаңқасы сүйектерінің құрылысы 65
2.6. Кеуделік (алдыңғы) аяқ сүйектерінің құрылысы.
Жауырын және тоқпақ жіліктің құрылысы..... 93
2.7. Білек қаңқасы және кеуделік аяқ басы сүйектерінің құрылысы 99
2.8. Кеуделік (алдыңғы) аяқ басы қаңқасының құрылысы 102
2.9. Жамбастық (артқы) аяқ сүйектерінің құрылысы.
Жамбас және ортан жіліктің құрылысы 115
2.10. Сирақ және жамбастық (артқы) аяқ басы қаңқасы құрылысы 121
2.11. Жамбастық (артқы) аяқ басы сүйектерінің құрылысы 124
Бақылау сұрақтары..... 133

3. ТАРАУ. СИНДЕСМОЛОГИЯ (АРТРОЛОГИЯ) —
СҮЙЕКТЕРДІҢ БАЙЛАНЫСУЫ ТУРАЛЫ ІЛІМ 135
3.1. Қаңқа сүйектерінің бір-бірімен өзара байланысы 135
3.2. Бас сүйектерінің байланысуы 142

3.3. Омыртқа бағаны сүйектерінің байланысуы	145
3.4. Қабырғалар мен төс сүйектерінің байланысуы	147
3.5. Кеуделік (алдыңғы) аяқ сүйектерінің байланысуы	150
3.6. Кеуделік (алдыңғы) аяқ басының қаңқа сүйектерінің байланысуы. Алдыңғы тізе, жіліншік және бақай буындары.....	153
3.7. Жамбастық (артқы) аяқ сүйектерінің байланысуы.....	162
3.8. Жамбастық (артқы) аяқ басының қаңқасы сүйектерінің байланысуы. Толарсақ (тілерсек), жіліншік және бақай буындары.....	171
Бақылау сұрақтары.....	180

4. ТАРАУ. МИОЛОГИЯ — БҰЛШЫҚ ЕТТЕР ТУРАЛЫ ІЛІМ	181
4.1. Қаңқа бұлшық еттеріне жалпы сипаттама, құрылысы және ерекшеліктері	181
4.2. Бұлшық еттердің ішкі құрылымы, пішіні және қызметіне қарай жіктелуі	185
4.3. Бұлшық еттің көмекші мүшелері.....	189
4.4. Тұлға, бас және аяқтардың бұлшық еттері мен фасцияларының құрылымдық-функциональды сипаттамасы.....	193
4.5. Омыртқа бағанының бұлшық еттерінің құрылымдық-функциональды сипаттамасы	208
4.6. Құйрық бұлшық еттері	214
4.7. Көкірек керегесі және құрсақ қуысы қабырғаларының бұлшық еттерінің құрылысы.....	218
4.8. Бас қаңқасы бұлшық еттері мен фасцияларының құрылымдық-функциональды сипаттамасы	230
4.9. Бет бөлімінің (ымдау) бұлшық еттері	232
4.10. Шайнау бұлшық еттері	240
4.11. Алдыңғы және артқы аяқ бұлшық еттері мен фасцияларының құрылымдық-функциональды сипаттамасы	247
4.12. Кеуделік аяқ бұлшық еттері мен фасциялары	249
4.13. Иық буынына әсер ететін бұлшық еттер	250
4.14. Шынтақ буынына әсер ететін бұлшық еттер	258
4.15. Білектің краниолатеральды бағытындағы бұлшық еттері	271

4.16. Білектің каудомедиальды бағыттағы бұлшық еттері	273
4.17. Жамбастық аяқ бұлшық еттері мен фасцияларының құрылымдық-функциональды сипаттамасы	277
4.18. Жамбас-сан буынына әсер ететін бұлшық еттер	284
4.19. Тобық буынына әсер ететін бұлшық еттер	292
4.20. Сирақтың каудомедиальды бетінде орналасқан бұлшық еттер	297
4.21. Сирақтың краниолатеральды бетінде орналасқан бұлшық еттер	299
Бақылау сұрақтары.....	303

5. ТАРАУ. ДЕРМАТОЛОГИЯ — ТЕРІ ЖАБЫНЫ ТУРАЛЫ ІЛІМ	305
5.1. Тері және оның туынды мүшелерінің құрылысы.....	305
5.2. Тері туындылары	309
Бақылау сұрақтары.....	322

ҚОЛДАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР	323
------------------------------	-----

Оқу басылымы

Наметов Асқар Мырзахметұлы
Сидихов Бекжасар Мұстақапұлы
Мырзашев Тұреш Қайыржанұлы
Есенғалиев Қайрлы Гусманғалиұлы

ҮЙ ЖАНУАРЛАРЫ АНАТОМИЯСЫ. ЕКІ БӨЛІКТЕ. 1-БӨЛІМ.
ОСТЕОЛОГИЯ, АРТРОЛОГИЯ, МИОЛОГИЯ, ДЕРМАТОЛОГИЯ

Бас редактор *Ю.Б. Захарова*
Редактор *Ю.В. Семенова*
Техникалық редактор, компьютерлік орналасу *Г.И. Иванова*
Түзеткіш *А.Б. Болатбекова*
Мұқабасы *Я.А. Кирсанов, С.С. Сизиумова*, фотобанк Freerik

По вопросам приобретения экземпляров издания:

ООО Компания «Ай Пи Ар Медиа»
8-800-555-22-35 (бесплатный звонок по России)
доб. 214, 208, 222
E-mail: izdat@iprmedia.ru, books@iprmedia.ru

Наши книги также представлены:

Читай-город (chitai-gorod.ru)
Ozon (ozon.ru)
Wildberries (wildberries.ru)
Яндекс Маркет (market.yandex.ru)

Подписано в печать 15.09.2024. Бумага офсетная.
Формат 60×90/16. Гарнитура «Times New Roman».
Печать цифровая. Печ. л. 20,4.

